

Pròleg: La commemoració d'un gran esdeveniment

Francesc Vallverdú
Coordinador de la Secció Filològica
Comissió Executiva de l'IEC per al Centenari

El dissabte 13 d'octubre de 1906 s'inaugurà amb gran solemnitat al Teatre Principal de Barcelona —«artística y severament engalanat y ple d'una concurrència nombrosíssima»— el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, una fita cabdal per a la normalització lingüística del català, tant en el vessant social (l'ús) com en el normatiu (l'estructura). Aquest propòsit ja és perceptible —certament expressat amb unes altres paraules— en la convocatòria de la Comissió Tècnica, integrada per algunes de les figures intel·lectuals més rellevants del moment: mossèn Antoni M. Alcover, com a president de les comissions organitzadores del Congrés, Antoni Rubió i Lluch, Jaume Massó i Torrents, Joaquim Casas-Carbó i Josep Pijoan. En aquesta convocatòria, donada a conèixer el desembre de 1905, entre altres coses s'hi diu:

El renaixement del nucli català, qui començà essent econòmic, ha arribat a ésser integral, extenent-se a totes les manifestacions artístiques, literàries, socials y científiques. Escriptors meravellosament dotats del geni y de l'instint de la raça han sublimat la llengua del poble y l'han aixecada a les altes esferes de la literatura y del pensament. En poch més de mig segle, y malgrat tots els obstacles oposats pels elements oficials, la llengua literària ha resorgit ab vida

esplendorosa, caminant ab èxit, a figurar entre les més cultivades de les seves germanes neo-llatines. // Cal, donchs, ara que la llengua catalana ha recobrat la seva dignitat literària, que'ns afanyèm a estudiar-la tècnicament en la seva íntima estructura. Es aquesta una necessitat espiritual nostra y un deute que tenim ab la cultura universal.

La idea de celebrar aquest Congrés venia de lluny. De fet, gairebé tots els comentaristes n'assenyalen l'origen en la famosa *Lletra de convit* que Antoni M. Alcover donà a conèixer el desembre de 1901, instant a la participació col·lectiva en una magna empresa lexicogràfica. «Es tractava de dur a terme» —ens ha recordat recentment Maria Pilar Perea— «un gran diccionari de la llengua catalana: un diccionari ambiciós que havia d'aplegar la llengua antiga i la moderna, la llengua literària i la dialectal. I Alcover va dissenyar una estructura on tenien cabuda totes les persones que volguessin participar en el bastiment de l'enorme edifici lexicogràfic.»

Però, a mesura que el projecte inicial d'Alcover anava fent adeptes, els objectius també s'anaven eixamplant, fins a abastar les diferents parts de la gramàtica. Per això, quan Alcover, el febrer de 1905, anuncià que «convendria celebrar un congrés», ja pensava en un ampli ventall temàtic. I així fou com al cap de poc temps, a l'estudi de la llengua catalana, l'objectiu central, s'hi afegirien els àmbits literari i cultural i els de la defensa i reivindicació de la llengua.

El Congrés es dividí en tres seccions: la Secció Filològica-Històrica, amb nou temes posats a discussió; la Secció Literària, amb quatre temes, i la Secció Social i Jurídica, també amb quatre temes. Els participants en el Congrés, entre congressistes honoraris i congressistes efectius, foren més de tres mil, un nombre extraordinari que dóna la mesura de l'especificitat d'aquest esdeveniment i de la gran repercussió ciutadana assolida.

Amb tots aquests antecedents, es comprèn que per a l'Institut d'Estudis Catalans el centenari d'aquell Congrés es presentés com una oportunitat única, no sols per a donar un èmfasi particular a un esdeveniment històric excepcional, sinó també per a aprofundir en el coneixement i en la significació de les seves circumstàncies (causes, raons, conseqüències), que al capdavall resultarien els prolegòmens de la fundació, un any més tard, de l'IEC. La Secció Filològica, encarregada de portar a terme la commemoració del Congrés de 1906, organitzà un cicle de set conferències amb la intenció de donar una visió crítica i aprofundida dels aspectes més rellevants i significatius d'aquella grandiosa manifestació cultural i ciutadana.

El cicle de conferències en commemoració del Congrés de 1906, que s'inscriví en el marc dels actes del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans i que comptà amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes, anà a càrrec de membres de la Secció Filològica i tingué lloc a la seu barcelonina de l'IEC entre el 17 d'octubre i el 12 de desembre de 2006. Més endavant algunes d'aquestes conferències foren també dites en altres ciutats, com ara Perpinyà, Lleida, Palma de Mallorca, Castelló de la Plana...

La primera conferència fou impartida per Aina Moll, que se centrà en la figura d'Antoni M. Alcover, destacant la importància de la seva actuació en els preparatius i l'organització del Congrés, d'ençà de la *Lletra de convit* (1901). Joan Solà s'ocupà del segon tema, «Pompeu Fabra abans i després del Congrés», amb l'anàlisi de l'evolució que va des de la campanya de L'Avenç fins a les intervencions congressuals (esmenes presentades i comunicació). La tercera intervenció, a càrrec d'Antoni M. Badia i Margarit, examinà l'important paper que tingué la romanística —especialment la dels erudits germànics— en els estudis contemporanis sobre la llengua catalana. Vicent Pitarch, en la quarta jornada del cicle, valorà l'aportació valenciana al Congrés, destacant-ne el paper de personatges com Teodor Llorente i el pare Lluís Fullana. En la cinquena sessió parlà Carles Miralles, que tractà sobre el pes específic dels escriptors i la literatura, tant en l'aspecte sociocultural com en el lingüístic. Mila Segarra, en la sisena conferència del cicle, tractà sobre les contribucions lingüístiques de les ponències de la Secció Filològica-Històrica, examinant-ne concordances i discordances en les propostes de normativització de la llengua catalana. I en l'última jornada del cicle, Joan Martí i Castell analitzà les propostes de la Secció Social i Jurídica del Congrés, per llur interès en la configuració del procés de normalització lingüística contemporani.

En definitiva, la publicació d'aquest volum, amb els set estudis sectorials sobre el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, és una fita cabdal entre les publicacions commemoratives del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007), no sols per l'ampli ventall temàtic en què fou abordat i valorat aquell memorable esdeveniment cultural i ciutadà, sinó també per la qualitat excepcional d'aquestes contribucions. Tot plegat fa, doncs, d'aquesta publicació un referent valuós i perdurable.